

Sultan Yakub'un Sultan Beyazıt Han'a Şeyh Haydar'ı öldürdüğünü bildirdiği mektubu ve Sultan Beyazıt Han'ın Sultan Yakub'a cevabı

Arafat Deniz¹, Esin Hüdaverdi²

Özet

Bu çalışma, Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Cild I'de, yer alan Sultan Yakub'un Şeyh Haydar'ı öldürdüğünü bildiren mektubu ve bu mektuba Sultan II. Bayezid'in verdiği cevaptan oluşmaktadır. Akkoyunlu sultanı Şeyh Yakub, Şeyh Haydar'ın kayınbiraderi ve Şirvanşahlar sultanı Ferruh Bey'in damadıdır. Şeyh Haydar, kayınbiraderiyle onun kayınpederi münasebetiyle savaştı. Çünkü Şeyh Haydar, Şirvanşahlar'dan babası Şeyh Cüneyd'in intikamını alma niyeti ve amacıyla savaş açmıştır. Bunun üzerine Şirvanşahlar padişahı Sultan Ferruh Yesâr, Şeyh Haydar'ın saldırısına karşı savaşında Sultan Yakub'dan yani damadından yardım talep etmiştir. Böylece Sultan Ferruh Yesâr'a yardım eden Sultan Yakub, Şeyh Haydar ile savaştı. Şeyh Haydar, Hicri 893 (Miladi 1488) yılında Akkoyunlu Hükümdarı Sultan Yâkub ve Şirvanşah Ferruh Yesâr'ın ordusuna karşı savaşta Derbend'e öldürüldü. Şeyh Haydar'ın babası Şeyh Cüneyd de Şirvanşah Sultanı Halil tarafından (4 Mart 1460) tarihinde savaş meydanında öldürülmüştü. Sultan Yakub, Sultan Beyazıt Han'a bir mektup göndererek Şeyh Haydar'ı savaş meydanında öldürdüğünü haber etmiştir. Sultan Yakub'un gönderdiği mektup, Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Cild I, ss. 302-304 ve Sultan II. Bayezid'in Sultan Yakub'a cevap gönderdiği mektup da Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Cild I, ss. 304-35 arasında yer almaktadır. Hem Sultan Yakub'un hem de Sultan Beyazid'in mektubunun çevirisi ve matbu metnin görseli burada yer almaktadır.

The letter in which Sultan Yakub informed Sultan Bayezid Han of the murder of Sheikh Haydar and Sultan Bayezid Han's reply to Sultan Yakub

Abstract

This study consists of a letter from Sultan Yakub, found in Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Volume I, reporting the murder of Sheikh Haydar, and the response to this letter from Sultan Bayezid II. The Akkoyunlu sultan, Sheikh Yakub, was Sheikh Haydar's brother-in-law and the son-in-law of Ferruh Bey, the sultan of the Shirvanshahs. Sheikh Haydar fought against his brother-in-law and his father-in-law. This was because Sheikh Haydar had declared war with the intention and aim of avenging his father, Sheikh Cüneyd, from the Shirvanshahs. Upon this, the Shirvanshahs' ruler, Sultan Ferruh Yesâr, requested assistance from Sultan Yakub, his son-in-law, in his war against Sheikh Haydar. Thus, Sultan Yakub, who aided Sultan Ferruh Yesâr, fought against Sheikh Haydar. Sheikh Haydar was killed on the battlefield at Derbend in the year 893 AH (1488 AD) during the war against the armies of the Akkoyunlu ruler Sultan Yakub and Shirvanshah Ferruh Yesâr. Sheikh Haydar's father, Sheikh Cüneyd, had also been killed on the battlefield by Shirvanshah Sultan Halil on 4 March 1460. Sultan Yakub sent a letter to Sultan Bayezid Han informing him that he had killed Sheikh Haydar on the battlefield. The letter sent by Sultan Yakub is found in Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Volume I, pp. 302-304, and Sultan II. Bayezid's reply to Sultan Yakub is found in Feridun Bey, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin, Volume I, pp. 304-35. Translations of both Sultan Yakub's and Sultan Bayezid's letters and images of the printed texts are included here.

¹Arafat Deniz, Sociology of Religion PhD Student, Institute of Social Sciences, Ankara University, Ankara/Türkiye.

denizarafat@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-3459-5693> <https://ror.org/01wntqw50>

²Corresponding Author: Esin Hüdaverdi, Turkish Language and Literature, University of Prishtina, Prishtina/Republic Kosovo.

esinhudaverdi@gmail.com <https://orcid.org/0000-0002-0553-6862> <https://ror.org/05t3p2g92>

Article History

Received
2024-03-03
Accepted
2025-01-06

Anahtar Kelimeler

Şeyh Haydar,
Ferruh Yesâr,
Sultan Yakub,
Sultan II. Beyazıt,
Mecmua-yı
Münşeatü's-
Selâtin Feridun
Bey.

Keywords

Sheikh Haydar,
Ferruh Yesâr,
Sultan Yakub,
Sultan II. Bayezid,
Mecmua-yı
Münşeatü's-
Selâtin Feridun
Bey.

Giriş

Erdebil tekkesi ve Safevi devletinin tarihi, gelişimi ve etkileri hakkında yürütülen araştırma ve yapılan çalışmalar büyük bir hızla devam etmektedir. Her geçen gün yeni bir çalışma ve araştırma ile konu gündem olmayı ve dikkatleri üzerine çekmeyi sürdürmektedir. Erdebil tekkesinin, tasavvuf ve tarikat tarihi açısından yeterli düzeyde ve konunun bütün aşama ve bölümleriyle ele alındığı söylenemez ve bundan dolayı da araştırılması gereken hususlar, yeni çalışmaları beklemektedir (Yıldırım, 2022, ss. 147-175). Özellikle Erdebil tekkesinin tekke olarak faaliyetleri ve bu faaliyetleri görünür kılacak olan edeb erkânı hakkında birçok konu izahı ve bütün ayrıntılarıyla ortaya konulmayı beklemektedir. Erdebil tekkesinin tekkede yürüttüğü erkânın ne olduğu ve nasıl yürütüldüğü hakkında başlı başına bir çalışma bulunmamaktadır. Buna karşın Erdebil tekkesinin Zahid Geylani'den itibaren başlayan faaliyeti ve silsilesi etrafında tarihi daha fazla çalışmaya konu olmaktadır (Musalı, 2023, ss. 51-81). Tekkenin tarihi, tasavvuf anlayışı merkezinde verilecek bilgiler ve yapılacak tespitleri karşılamadığı için konu etrafında yapılan araştırma ve çalışmalar hep başa dönmekte ve biri diğerini tekrar etmektedir. Çalışmaların sayısal fazlalığına rağmen içerik olarak azlığı devam etmektedir (Öngören, 2008, ss. 460-462). Benzeri şekilde Safevi devletinin ortaya çıkışını sağlayan fikir ve etkinin ne olduğuna dair de yeterli düzeyde bilgi ve doyurucu açıklama bulunmamaktadır. Safevi devletinin siyasi gelişimi ve askeri faaliyetleri kat ettiği mesafe, tekkeden devlete dönüşümün bir başarı hikâyesi olarak aktarılması ve adeta her aşamayı sağlayan fikirlerin, bir öncesiyle bağlantısının bulunması ve zeminin doğal olarak varlığı ile devam ettirilmesi, araştırmacıların, siyasi dönüşüm ve başarısına yönelik şaşkınlığını aktarmalarından ibarettir. Buna mukabil konunun izah ve aktarımı yapılırken her aşamada kazanılan fikrin bir öncesiyle kuramadığı ilişki, maalesef araştırma ve araştırmacıların dikkatini çekmemekte ve mevcut değişimin izahına yönelmemektedir (Mazlumi, 2025, ss. 187-205). Bütün bunlarla birlikte Erdebil tekkesi ve Safevi devletinin ortaya çıkışı ve kuruluşuna yönelik araştırma ve tartışma da güncelliğini korumaya devam etmektedir (Yıldırım, 2017).

Horasan'dan Anadolu'ya kadar çok kısa bir zaman aralığında çok geniş bir coğrafyanın Timur tarafından askeri, siyasi ve kültürel olarak etki altına alınması, birçok beylik ve yerleşik kurumun yerini oynatmış ve tartışılır hale getirmiştir. Aynı zamanda yeni oluşumların da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Hatta bunların önemli bir kısmını desteklemişlerdir. Erdebil tekkesi de Timur ile ilişki ve bağlantısı nedeniyle oluşan idari ve siyasi yeni yapı ile varlığını genişletmiştir. Fakat diğer birçok dini grubun siyasallaşmasına da neden olmuştur. Tasavvufi akımlar ve tekkelerin hareketliliği artmış ve birçok yeni dini, siyasi ve sufi topluluk ortaya çıkmıştır. Böylece sufi çevrelerin, literatür olarak sundukları katkı ve ortaya çıkan eserler münasebetiyle görünürlüğü artarken diğer yandan sebep oldukları kargaşadan dolayı da ciddi bir belirsizlik oluşmuştur. Hurufiler, Şeyh Bedreddin, Müşâ'şa'iler ve Erdebil tekkesi mensupları da dâhil birçok sufi çevre, Timur sonrasında bir dönem etkili olmuştur. Aynı zamanda sufi toplulukların geniş bir coğrafyada faaliyet için dolaşıma çıktıkları da görülmektedir (Ösün ve diğerleri, 2022, ss. 71-80).

Erdebil tekkesinin tarikat formunu siyasi bir yapıya dönüştürmesi Şeyh Cüneyd başlamış, tekkenin varlık alanına ilişkin kaynağını dini-siyasi bir zemine çekerek buradan meşruiyet arayışına girişmiştir. Bundan dolayı da Erdebil'i terke zorlanmış ve Anadolu sahasında faaliyete başlamıştır. Erdebil tekkesinin eki alanı ve bağlantılarıyla çok geniş bir sahada düşüncesini aktarma imkânı bulmuş ve görüşlerini gerçekleştirmek için uygun ve faydası dokunacak ilişkiler kurmuştur. Şeyh Cüneyd'in Erdebil'den ayrıldıktan sonra ısrarlı ve kararlı olarak sürdürdüğü siyasi ve askeri çalışmaları ve faaliyetleri, diğer memleketlerde olduğu gibi Memlûklü sahasında da takibata uğramıştır. Takibata esas teşkil eden hususlar arasında tekke mensubu bir şeyh olmasına rağmen sahip olduğu siyasi fikirleri ve ileri sürdüğü iddiaları olmuştur. Bundan dolayı da "Müşâ'şa'i" ile ilişkileri gündeme getirilmiştir (Mamadaminov, 2025, ss. 207-215). Şeyh Cüneyd, Karamanoğulları, Osmanlı Beyliği, Dulkadirli Beyliği, Memlûklü ve Akkoyunlu sahasında yaşadığı Karakoyunlu sahasından uzaklaştırıldığında farklı çevrelere ulaşma imkânı bulmuştur. Canik, Konya, Karaman, Farsak, Mut, Antakya, Kilis, Halep, Diyarbakir gibi önemli önemli merkezlerde başlattığı faaliyetini tekrar Erdebil'e dönerek sürdürmeye çabalamıştır. İkinci defa Erdebil'den çıkması için zorlandığında Kafkaslara Dağıstan'a yönelerek faaliyetlerini yeni bir alana taşımaya başlamıştır. Şirvanşahların padişahi Halil Bey tarafından Karabağ'da Karasu'da yapılan savaşta (4 Mart 1460) öldürülmüştür (Yazıcı, 1993,

ss. 123-124). Şeyh Cüneyd, Erdebil'den başlamak üzere çok geniş bir alanda farklı yönetimlerde yürütmüş ve çok farklı topluluklar arasında taraftar bulmayı başarmıştır. Sahip olduğu siyasi ve dini fikirlerini, belirli sürelerle yerleşik kaldığı memleketlerde duyurma, yayma ve taraftar toplamakla neticelendirmiştir. Bu faaliyetleri, kendisinden sonra gelenler için de doğal bir ortam oluşturmuş hatta Safevi Devleti'nin kuruluşu ve kuruluştan sonraki yıllara kadar da etkilenen ve bağlanan toplulukların göçlerini sağlamıştır.

Şeyh Cüneyd ve oğlu Haydar'ın siyasi ve askeri faaliyetleri, Erdebil tekkesine bağlı toplulukları hedef kitle olarak görüp doğal üye kabul etmektedir. Fakat Erdebil tekkesinin merkezinde posta oturan Şeyh Cafer, bazı halife ve müritleri, Şeyh Cüneyd'in yaptıklarını onaylamadılar. Bu durum tekkenin içinde de yeni bir kargaşaya neden olmuş ve tekkenin farklı bölgelerdeki temsilcilerinin tekkeyle olan ilişkisi belirsiz hale gelmiştir. Şeyh Hamidi Veli, Hacı Bayram Veli ve Abdurrahman Erzincani gibi halifeler ve bunların ardılları tarafından baba ve oğlunca tekkenin yeni formu kabul görmemiştir (Taşgın, ve diğerleri, 2022, ss. 125-145).

Şeyh Haydar, Erdebil tekkesinin şeyhi olarak babasının ölümü üzerine onun kaldığı yerden siyasi ve askeri faaliyetleri sürdürmüştür. Şeyh Haydar, babasının yerine tekkenin başına geçince Erdebil'e dönmüş ve faaliyetleri artırarak güçlenmiştir. Askeri, siyasi ve dini faaliyetleriyle müritlerinin artması, bağlı toplulukları tac da dâhil yeni bir esas etrafında bir araya getirmesi kısa zamanda etki alanını da artırmaya yol açmıştır. Aynı zamanda tekkenin içerisindeki kargaşa ve belirsizliği gidermek amacıyla tac hakkında tasarrufla bulunmuştur. Tacı, kırmızı ve oniki dilimli hale getirerek yeni bir oluşum olduğunun mesajını vermiştir (Doğan Turay & Hüseyinli Baylan, 2024, ss. 143-161). Bu tarihten itibaren kendisine bağlı topluluklar Kızılbaş adıyla anılmaya başlamış ve askeri, siyasi faaliyetlerin yoğunluğu artmıştır (Üzüm, 2022, ss. 546-557).

Şeyh Haydar, babasının katillerini bulmak ve onlarla savaşmak gayesiyle Kafkaslara sefer düzenlemiştir. Bu seferleri münasebetiyle Şirvanşahlar topraklarını da hedef alması nedeniyle Şirvanşahların padişahı Ferruh Yesâri Bey, Şeyh Haydar'ın topraklarına yaptığı saldırı ve yakıp yıktığı şehirler karşısında Akkoyunlu padişahı Yakub Bey'den yardım talep etmiştir. Şeyh Haydar, gelen yardım karşısında Derbend'e saldırmış, kaleyi ele geçirip Derbend'e yerleşmiştir. Akkoyunlu Yakub Bey'in ordusunun saldırıları neticesinde on iki bin kişilik ordusuyla birlikte yenilgiye uğrayan Şeyh Haydar, Sultan Yakub ile savaşmış ve savaş meydanında Hicri 893 (Miladi 1488) tarihinde öldürülmüştür. Sultan Yakub, Şeyh Haydar'ı öldürdüğünü bir mektupla Sultan II. Beyazıd'a bildirmiştir. Sultan II. Beyazıd'da, Sultan Yakub'a bir mektupla cevap vermiştir.

İskender Bey, *Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtîn*'de bu mektuba yer vermiştir. Mektup, *Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtîn Feridun Bey*, Cild I, ss. 302-304 sayfaları arasında yer almaktadır. Aynı zamanda II. Beyazıd'ın Sultan Yakub'a cevap verdiği mektubunu da eserine almıştır. İkinci mektup ise *Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtîn Feridun Bey*, Cild I, ss. 304-305 sayfaları arasında yer almaktadır.

Sultan Yakub, mektup veciz ve edebi dille yazılmış ve bu satırlar arasında Şeyh Haydar ve savaş hakkında bilgi vermektedir. Şeyh Haydar'ın soyunun evliya ve esfiya ailesinden olduğuyula, Şeyh Haydar ve savaş hakkında bilgiyle başlamaktadır. Ardından olayı ana başlıklarıyla Şirvanşah'a aniden saldırdığını, onu gafil avlayıp Şirvan kalelerinden birisine hapsedip halka da kadın, erkek ve çocuk, yaşlı demeden zulmettiğini, bunu da önceden aralarındaki düşmanlığı gerekçesiyle yaptığını yazmaktadır. Şirvanşah Ferruh Yesâr zor durumda kalınca Sultan Yakub'tan yardım istemiş ve yardım istediği esnada ordu Irak yaylalarında olmak üzere iki kısım halindedir. Sultan Yakub, hemen ordunun bir kısmını Azerbaycan'a yönlendirmiş ve yardım talebini geri çevirmemiştir. Yine orduyla birlikte önemli ve büyük bazı komutanları, Süleyman Bey ile onların yardımına göndermiştir. Sultan Yakub'un yardımının yola çıktığından haberdar olan Şeyh Haydar, yeni strateji belirleyerek ordusuyla Derbend'e gidip kaleyi ele geçirmiş ve kaleye yerleşmişlerdir. Akkoyunlu orduları da Derbend'e ulaşmış ve kaleyi kuşatmıştır. Bu defa Şeyh Haydar, Derbend kalesinden dağa doğru çekilmiş ve dağa sığınmıştır. Böylece yeni gelen orduya karşı mevziyi daha güçlü ve muhkem hale getirerek savunma hattını güçlendirmiştir. Şeyh Haydar'ın on iki bin kişiden oluşan ordusu, yetenekli ve güçlü olmasına rağmen akşama kadar devam eden saldırılara dayanamayarak yenilmiştir. Bu savaşta, Şeyh Haydar öldürülmüş ve Sultan Yakub'un mektubu da bu hadiseyi aktarmaktadır.

Sultanı II. Bayezid da mektubunda Üsküdar'da Akdeniz'i seyredirken müjdeli haberin kendisine ulaştırıldığını, mektupta yazılanlar Divan-ı Hümayun'da okununca muştuyla karşılandığını yazıp haber vermektedir. Akkoyunlu Sultanı Yakub'un Bayındır'dan oluşunu ve sapık inanç sahibi Haydariyye'yi yenerek zafer kazanması gibi hususlar ve bütün bu haberler Rum ve Şam'da sevinçle karşılandığını da mektubuna yazmıştır.

Sultan Yakub, mektubunda Şeyh Haydar'ın yürütmüş olduğu siyasi ve askeri faaliyetlerine dini ve tasavvufi kaynağı kullanması nedeniyle "fırka-yı dalle" şeklinde isimlendirmektedir. Diğer yandan Osmanlı sahasında Haydariyye isimlendirmesinin olayların gerçekleştiği dönemde, Şeyh Haydar ve çevresini tanımlamak kastıyla kullanıldığı anlaşılmaktadır. Kastamonu İl Halk Kütüphanesi yazma eserleri arasında 276 demirbaş numarada bulunan mecmuadaki "*Risale fi Hakki Taife-i Haydariye*" isimli risalenin başlığı ve konusu Haydariyye'dir. Risale, Teber (2007, ss. 157-177) tarafından yayınlanmış ve döneme ilişkin izah da yapılmıştır. Sultan Yakub'un mektubu ve Haydariyye risalesinin ele aldığı konular ve hadiselerin izahı benzerlik göstermektedir. Risale, bağlılarının Şeyh Haydar ve onun da kutup olarak Şeyh Cüneyd'den el almasıyla başlayıp zikirlerinin boğazdan çıkarılan seslerle yapıldığı, taçlarının on iki dilimli ve kızıl olduğu, Rum diyarından kırk bin silahlinin kendilerine katıldığı, bunun önlenmesi gerektiği gibi bazı ana konular başlıklar halinde aktarılmaktadır. Risale'nin verdiği bilgiye göre yetkililerin Şeyh Haydar, halen hayatta ve bu topluluğa yönelik önlem alması önerisinde bulunmaktadır. Mektup ve Risale'nin Şeyh Haydar ve Haydariyye şeklinde isimlendirilen topluluk hakkında verilen bilgiler arasında benzerlik bulunmakla birlikte Risale, Şeyh Haydar'ın öldürülmeden önceki dönemine işaret etmektedir. Bu içerik de karşılıklı mektuplaşmanın neden yapıldığı ve konunun taraflarca nasıl takip edildiğine dikkat çekmektedir.

Sonuç

Bu çalışma, Şeyh Haydar'ın babasıyla başlayan siyasi ve askeri faaliyetleri devam ettirip bu minvalde savaş meydanında öldürülmesi, onun ölümünü haber veren Akkoyunlu Sultanı Yakub Bey'in Osmanlı Sultanı II. Bayezid'e yazdığı mektubu konu edinmektedir. Her iki mektup da çevrilerek metinlerin kopyalarıyla birlikte burada yer almıştır.

Şeyh Haydar'ın soyunun seyyid ve sufi olduğu vurgulanmış ve yaptıklarının soyuna uygun olmadığı, tasavvuf ve tarikatın edeb ve erkânına uygun olmayan faaliyetleri nedeniyle öldürüldüğü mektupta kaydedilmektedir. Şeyh Haydar'ın on iki bin kişilik bir ordu kurduğu, ordusuyla Karabağ'a yönelip babası Şeyh Cüneyd'in öldürenlerden intikam için askeri operasyon düzenlemiştir. Yaptığı operasyonların başarıya ulaşması, Şirvanşahlar ordusunu yenmesi, hâkimiyetlerinin bulunduğu şehirleri ele geçirmiştir. Sultan Yakub, bu gelişmeler üzerine Şirvanşahlar'ın yardımına gitmiş ve Şeyh Haydar'ı öldürmüştür.

Sultan Yakub, yaptığı savaşı ve savaşın sonucunda da öldürdüğü Şeyh Haydar'ın bilgisini Osmanlı Devleti Sultanı II. Beyazid'a bir mektupla bildirmiş ve olayları edebi bir dille anlatmıştır. Sultan II. Beyazid'da aynı üslupla Sultan Yakub'a duyduğu sevinç de ifade edecek şekilde cevap vermiştir.

Kaynaklar / References

- Doğan Turay, E., & Huseynli Baylan, Z. (2024). "Mazlum Şirazi'nin Nasabname-i Şah-ı Alempanah Şah Tahmasb Safevî adlı eserinde ve tercümesinde Kızılbaş tacı ve giyme adabı". *Edeb Erkan*, (6), 143-161. <https://doi.org/10.59402/EE006202408>
- Feridun Bey. (1848). *Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtîn*. Cild.1. Takvîmhâne-i Âmire.
- Mamadaminov, M. (2025). "Ahmed Hameyar, Sultan Cüneyd-i Safevî'nin İbn Şemmâ' Halebî'ye Yazdığı Mektup". *Edeb Erkan*, (7), 207-215. <https://doi.org/10.59402/EE007202512>
- Mazlumi, F. (2025). "Muhîr Tabâtabâî, Derviş Postundan Saltanat Tahtına". *Edeb Erkan*, (7), 187-205. <https://doi.org/10.59402/EE007202511>
- Musalı, N. (2023). "Şeyh Hüseyin Zâhidî ve Silsiletü'n-Neseb-i Safeviyye İsimli Eseri". *Edeb Erkan*, (4), 51-81. <https://doi.org/10.59402/EE004202303>
- Öngören, R. (2008). "Safeviyye". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cild 35, ss. 460-462.
- Ösün, M., Ülker, M., & Öztaş, R. (2022). "Timur ve İrfanın İki Yüzü: Timur'un Rum Diyarı Şeyhlerinden Otman Baba ve Şeyh Bedreddin ile Bağlantısı". *Edeb Erkan*, (2), 71-80 <https://doi.org/10.59402/EE002202205>
- Üzüm, İ. (2022). "Kızılbaşlık", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cild 25, ss. 546-557.
- Taşğın, A., Taşğın, H., Tuğcu, A.C., & Himoğlu, F.G. (2022). "Hacı Bayram Veli'nin Tarikatı ve Tarikat Silsilesi: Hacı Bayram Veli'nin Tarikatı ve Silsilesinde Oluşan Belirsizlik". *Edeb Erkan*, (1), 125-145. <https://doi.org/10.59402/EE001202205>
- Teber, Ömer F. (2007). "Haydariyye Taifesine Yönelik Eleştiriler: "Risâle fî Hakki't-Tâifeti'l-Haydariyye" Ekseninde", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 7(1), 157-177.
- Yazıcı, T. (1993). "Şeyh Cüneyd". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cild, 8, ss. 123-124.
- Yıldırım, R. (2017). *Aleviliğin Doğuşu Kızılbaş Sufiliğinin Toplumsal ve Siyasal Temelleri 1300-1501*. İletişim Yayınları.
- Yıldırım, C. (2022). "Safeviler Hakkında İleri Sürülen Görüşler, Tartışmalar". *Edeb Erkan*, (1), 147-175. <https://doi.org/10.59402/EE001202206>

Ekler / Appendices

Ek 1

Sultan Yakub'un Sultan Beyazid'a Mektubu

"1. Sultan Yakub'un Sultan Beyazid Han'a Şeyh Haydar'ı Öldürdüğünü Bildirdiği Mektubu

Böylece yeryüzünün ulu mertebeli padişahını, aleyhisselâmın yüce makamı bulunanın, adaletin aynası olan adil hükümdarın, ordunun lideri ve Süreyya yıldızının yoldaşını, güneş çehrelî hükümdarın, yeryüzünde Tanrı'nın gölgesini, İslam ve Müslümanların Yardımcısını, Allah yolunun savaşçısını, Allah'ın kitabını uygulayanını, Allah'ın dininin mücahidini, Allah'ın emrini yerine getirmede ayağa kalkanını, Allah'ın yardımı ile hareket edenini, hükümetin, şevketin, yüceliğin hamisini ve cömert padişahı ve ihtişamın ve ikbalin sultanının yanı sıra Sultan Beyazid ki- Allah subhan u teala, ruhani kokularla onun celal ve büyüklük kokusuna ıtırar saçsın ve hayatının temelini yok olmayacak yemyeşil bahçelerde doldursun ve onu övülmüş bir zemine yerleştirsün. Niyaz edene kalp açan, dua ve zevkli mutluluk getiren, her türlü şevk, coşku ve her türlü selam ve muhabbet sunanı haberdar etmek için demeliyiz ki

Yüce Allah'ın yardımıyla, din düşmanının kanadı kırık ve düzeni bozuk olsun. Yüce padişah-ı ali mertebeye aşikâr olduğu gibi, ezel günü, ilahi nimet hazinelerinin kilidi ve sonu gelmez cömertlik hazinelerinin anahtarı ve Âdem'in çocuklarının hilafeti ve insanın egemenliği, Allah'ın vaat ve güvencesiyle bize emanet edilmesi, Subhan ve Yezdan'ın emanetinin korunması ve gözetimi için doğrudan şeriat yolunu benimsedik ve adalete giden yola uymaya devam ettik ve hala ona yapışmışız. Elbette itaat yolundan ayrılan ve bu emanetin etrafında ihanet elini uzatan her yönetici, izzetli bir kahraman ve Tanrı'nın gazabının sembolü olan bir cellat tarafından, intikam kılıcı acımasızca çekilecek ve zalimlerin elleri kesilecektir. "Böylece zulmeden o toplumun kökü kesildi (En'am Suresi, 45) ayetinin ışığında, zamanın sayfası onların zulmünden temizlenecektir ve âlem karanlıklardan kurtaracaktır. Şiir:

Her kim bize düşmanlık ederse
Zaman ona sadece ölüm getirir
Ve kim ki hükümlerimize karşı gelirse
Eli görünmez yerden onu gayb eder
Biz suçlulara böyle davranırız (Murselat Suresi, 18).

Bu davranışın belirgin örneği ve sapkınların ana kaynağı, Şeyh Haydar ki soyu evliya ailesine ve esfiya hanedanına kadar uzanıyordu, ancak "Oranın bakımına ehil olanlar ancak Allah'a karşı gelmekten sakınanlardır" (Enfal Suresi, 34), ayetinin gereği olarak, ama diğer soydaşlarından farklıydı ve onların tam tersiydi. Şiir:

"Onların iyilik ve güzellikte şöhretli adlarını lekeliendiren idi."

Gürcistan'a karşı savaşa gitme kararıyla ve onların karışıklığıyla yola çıktı. Bir grup insanı aldatarak arkadaş edindi.

"Bunlar Allah'ı ve mü'minleri aldatmaya çalışırlar. Oysa sadece kendilerini aldatırlar da farkında değildirler." (Bakara Suresi, 9).

Aslında eskiden Şirvanşah ile olan eski düşmanlığı nedeniyle, kendi fırka-i dallesiyle ve şeytani vesveselerin etkisiyle fitne ve fesat rüzgârlarını harekete geçirdi. Şirvanşah'ın üzerine aniden saldırı düzenleyerek onu gafil avlayıp Şirvan'ın kalelerinden birine hapsetti ve Müslümanların mallarını yağmalayarak zulüm ve haksızlık etti. Önüne gelen herkesi, erkek olsun kadın olsun, çocuk olsun büyük olsun, acımasız işkencelerle ve büyük cezalarla yok etti. Söz ve davranışlarından küfür ve dinsizlik izleri ortaya çıktı. Şirvanşah, zor durumda kalarak ordumuzdan yardım istedi. Ordunun bir kısmı Irak'ın yaylalarında ikamet etmekteydi. Ordunun diğer kısmı gereğince Azerbaycan'a yönlendirildi.

"Yahut kendisine dua ettiği zaman zorda kalmışa cevap veren ve başa gelen kötülüğü kaldıran, sizi yeryüzünün halifeleri kılan mı?" (Neml Suresi, 62)

gereği olarak, bazı büyük komutanları, Süleyman bey ile onun yardımına ve imdadına gönderdik ta ki kâfir ve yoldan çıkmışların belalarını def etsinler.

Şeyh Haydar, ordunun hareketinden haberdar olup saldırı hazırlığının neticesiz kalacağını anlayınca endişelenip yeni bir karar aldı. Nağralar atan yağmur damlalarından oluşan dalgalar gibi asker topladı. [Fakat] zerreler büyük güneşin varlığı karşısında zuhur yerinde nasıl izhar olabilir? Böylece hepsi bir an içinde yok oldular; devlet onlara yöneldi ve en düşük ve alçak makam olarak Derbend'den kaçtılar. Şehri kuşatıp kaleyi ele geçirmeye çalıştılar ve şehir gerekli korumaya sahip olmadığı için onu ele geçirdiler ve şerirler ile fitnecilerle kaleyi kuşattılar.

Padişaha giden yardım orduları ile birlikte o bedbahtların peşine düşüp Derbend'in yakınlarına ulaştılar. Birkaç kahrır fırtınasının gerekliliğinden sonra kana susamış o timsahlar, canlarını kurtarmak için Derbend dağının yamacına sığındılar. Dağa sığınmanın ve dayanmanın verdiği bir güven ile zorlu bir savaş çıkarıp yerlerini sağlamlaştırdılar. Aslan kalpli kahramanların saldırısı, savaşa doğru çatışma alanı ve Şeyh Haydar'ın yenilgisi, Hayber kalesine yapılan saldırı gibi bu şerirlerin saygınlığını kırdı. Ve padişaha isyan eden 12 bin silahlı kuvvet, isteksiz ve çaresiz bir şekilde büyük savaşı ve vahim ölümleri padişahın emrine bıraktılar ve öldürülmeden başka bir kaçış yolu kalmamıştı. Her ne kadar cesaret ve yeteneğe sahip olsalar da öğle saatlerinden akşama kadar nefes aldirmeden devam eden çatışma, o topluluğun başındaki tüm kan kadehleri, sarhoş keskin kılıçlara ziyafet oldu. Suyu batırılmış savaşçı kılıç ile birlikte, pis militanlar ve onların necis varlıkları hayat sahnesinden temizlendi ve Şeyh Haydar bu çarpışma ve savaşta öldürüldü. Şiir

Zaruret zamanında kaçış mümkün olmaz!

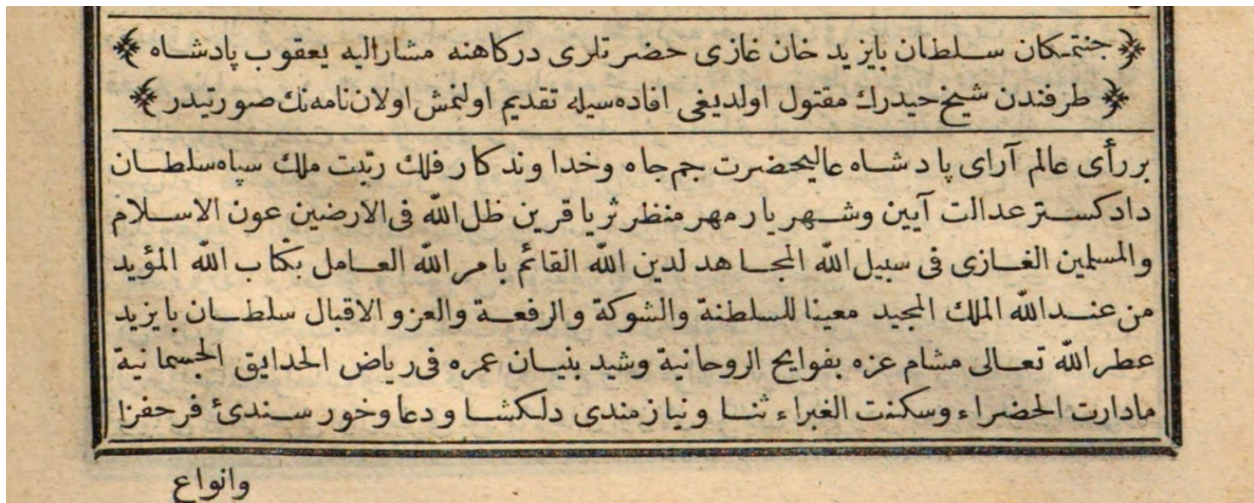
Şeyh Haydar'ın hayat gemisi felaket dalgalarının vuruşundan kaçamadı ve kurtuluş sahiline ulaşamadı.

"Zulmedenler hangi akıbete uğrayacaklarını göreceklerdir." (Şuara Suresi, 227).

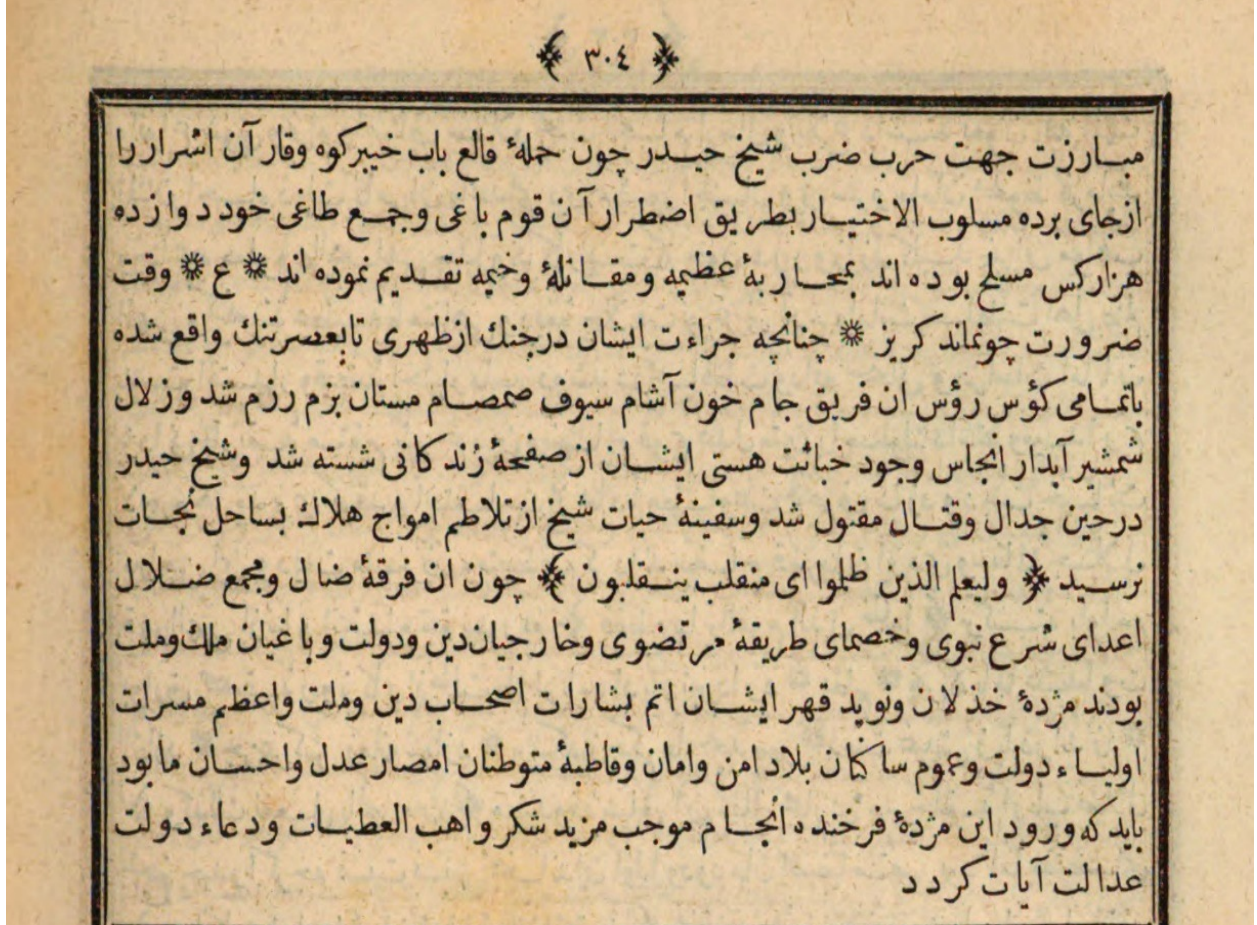
Çünkü o, fırka-i dalle ve dalalet mecmuası, Peygamber'in şeriatına düşman, Mürteza Ali yoluna hasım, din ve devletten çıkan ve mülk ve millete asidirler. Onların yenilgisinin müjdesi ve zafer haberleri, din ve milletin dostlarına sevinç ve mutluluk getirdi. Bu, adalet ve ihsan, devlet ve tüm sakinlerine, güvenlik ve emniyet şehirlerinin tüm vatandaşlarına en büyük sevinç oldu. Bu nedenle, bu müjdeli haber geldiği için daha fazla şükran ve dua etmek gerekir.

Şekil 1

Sultan Yakub'un Sultan Beyazid'e Mektubu, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtîn Feridun Bey, Cild 1, ss. 302-304

واتواع شوق و غرام و اصناف سلام محبت انجام ارسال و ابلاغ داشته بعون الله الملك
 المئان احباء دولت کامران و اعدای دین مکسور الجنان و بی سرو سامان ملحوظ فرمایند
 و چنانچه معلوم عالیجاهی خداوند کار نیست که چون در روز ازل کلید خزاین مواهب
 الهی و کنجینه عطیه نامتناهی و دبعه خلافت نوع بنی آدم و امانت سلطنت اهل عالم
 بدست اقتدار و قبضه اختیار ماسپرده شد در محافظت و دایع سبحانی و حراست امانات
 یزدانی طریقه مستقیم شرع مبین و منہاج قویم عدل متین را مسلوک داشته و میداریم
 لاجرم هر مدبری که قدم استقامت از جاده مطاوعت منحرف سازد و دست خیانت
 پیرامن این ودیعت متصرف و متعطف گرداند سفاح قهرمان ایزدی و سفاک جلال
 قهر الهی از نیام انتقام تیغ یدریغ ❖ فقطع دابر القوم الذین ظلموا ❖ برکشته بلوای
 یوارق صحیفه روزگار از ظلمت ظلم ارباب ادبار نبرد دارد ❖ نظم ❖ هر که با ما عداوت
 آغازد ❖ جز بمرکش زمانه ننوازد ❖ و آنکه از حکم ماسپجد سر ❖ دست غیش زیبا در اندازد ❖
 ❖ و کذلک نفعل بالجرمین ❖ مصدوقه سیاق این مقال بحارای سر خلقه ارباب ضلال
 شیخ حیدر اگر چه نسبت نسبت بخاندان اولیا و دودمان اصفیا منتهی بود اما بمقتضای
 ❖ و ما کان اولیاؤه ان اولیاؤه الا المتقون ❖ مخالف سائر اخلاف و مغایر طرق اسلاف
 ان خانواده بود ❖ مصراع ❖ بدنام کننده نیکو نامی چند ❖ بوسیله عرض عزم غزو کر جستان
 و توجه بمقابله و مقاتله ایشان روانه ان جانب شد و جعی را بخند عه و تبلیس رفیق خود
 ساخته ❖ بخاد عون الله والذین آمنوا و ما یخند عون الا انفسهم و ما یسرون ❖ بعد ازان
 بر عداوت قدیم که با عالیجناب سلطنت مآب شیروان شاهی داشته مواد اعراض اعراض
 نفسانی و ملا بس و ساوس شیطانی او محمل ریاح فتنه و فساد کشته با فرقه ضالی خود
 ایلغار کرده بر سر شیر و انشاء غافل چون بلیه نازل شده و عالیجناب سلطنت مآبی را در قلعه
 از قلاع شیر و ان محصور کرده و دست ظلم و عدوان بنهب اموال مسلمانان دراز کرده
 و هر کسی که پیش آمده از ذکور و انات و صفار و بکار با اطفال و شیر خواره بعدا بهاء الیم
 و نقابها عظیم بهلاک آورده و آثار کفر و الحاد از گفتار و کردار ایشان بدیدار آمده و عالیجناب
 سلطنت شعار بنابر عروض اضطرار ازان اشرار شرار و استعانت از عساکر نصرت شعار
 نمود چون منازل مواکب اجلال در یلاقات عراق بود وجه توجه مواکب کواکب
 مسیر بصوب بلاد اذر بایمان معطوف و بر حسب اقتضاء ❖ امن یحیی المضطر اذاد عاه ❖
 جمعی از امراء اجناد سعادت اسناد با سلیمان یک باعانت و امداد مشارالیه و دفع فساد
 اهل بغی و الحاد تعیین فرمودیم چون شیخ حیدر خبر از نهضت را یات کردون صولت
 یافت باین معنی متنبه شد که اقطار امطار را پیش از امواج بحر زخار بکسارت تعیین
 و مقدار و ذره ها با وجود حضرت خورشید چه بحال ظهور و اظهار هر آینه انهرام تمام
 از اعلام این کلام یافته و روی از جانب دولت تافته و بصوب اضطرار و مقرئس القرار
 شتافته و بطرف دربند باب الابواب متوجه شده در بند تسخیر شهر و دربند آن قلعه کشته
 چون آن شهر از حفاظ حالی بوده تصرف کردند و قلعه را محصور فتن و شرور خود
 گردانیده و عساکر نصرت نیز چون املاک آجال متعاقب آن مدبران بی اقبال بیز دیکی
 دربند رسیده اند بر سبیل ضرورت از موج خیر طوفان قهر ننگان خون خوار رخت حیات
 خود آن جمع بی شکوه بدامن کوه قریب دربند کشیده اند و پشت اعتماد و اعتصام
 بر حصانت ان کوه آهن کمر بغایت محکم و مستحکم ساخته صولت قهرمان شیردلان میدان

Ek 2

Sultan Beyazid'in Sultan Yakub'a Cevabı

Bismillah, Allah'ın zikrinden bereket ve rahmet umuyoruz.

Padişahım ki sabah erken mavi tahtından, yeşil, ağır rüzgâr yoluna bindi.

Dünyanın karanlık kalbi, sabahın gelişiyle aydınlanıyordu, sütle yıkanmış gülümseyen bir siyah tenli gibi!

Sabahın gelişiyle birlikte, şafak rüzgârıyla yelken açan denizciler, altın güneşi yeşil derinliklerden ufuk kıyısına getirirken güneşin mızrakları, karanlık nokta olan geceyi gündüzün yüzünden alıyordu. Dünya kuşu, doğu ufkunda, altın kanatlarını yaratılanların başlarının üzerinde açarken çiçeklerin padişahı, gökyüzünün altında, dostluk sarayının saklı köşesinden, görünümün ortaya çıkmasına adım atıyordu. Sanatın hizmetkârı, yaratılış ülkesinin köşelerini sabah rüzgârıyla karanlığın tozundan arındırıyordu ve gökyüzü bahçesindeki nergisler, sabahın nazik nefesiyle açılıyordu. Geceyi keskin kılıçla aşan çevik süvariler, sabahın kılıcını dünyanın her tarafına ulaştırıyorlardı ve ayet, "aydınlatici olarak gündüzün nişanını getiririz" (İsra Suresi, 12) ve diğer kısmıyla, "yılların sayısını ve hesabını bilersiniz diye gecenin nişanını siler" (İsra Suresi, 12) ile tüm kudret bahçesini uykuya daldırıyordu.

Ebedi hikmet mimarları, nilüfer kubbesinin penceresini altın bir kadeh ile kaparlardı. Gece karanlığında bekleyenler, doğunun yüzünde mum ışığının parıltısını, arzu kadehinden mutluluk kadehini içerek seyrediyorlardı. Gücün eli, gökyüzünün ayna sayfasını, parıltılı bir şekilde süzgeçten geçiriyordu. Işık odasının gelini, örtü arkasından güzelliğini gösteriyordu. Gecenin karakuşunun kanatlarının altından, gökyüzü kafesinde sıkışmış gümüşü yumurta dökülüyordu ve dönen evrenin kulakları ve boynundaki değerli taşların bağları, o süslü yere düşüyordu.

Ve bir yer vardı, Safdar'ın saldırısının gürültüsü arasında, bir çarkı döndüren bir at, kendisi altınla kaplı olan Keyvan'ın tepesine konuyordu. Altın yıldızları gökyüzünün derinliklerinden açarak sabah güneşinin ısını karalık maddenin yoğunluğuna karşı koyuyordu; bu karanlık, gece Yelda'nın karanlığına benziyordu. Kaderin sahibi, sabahın erken saatlerinde gökyüzünde parlayan batı ayını, sabahın ışığını ortaya koyarak sunuyordu. Sabahın elbisesi yırtılıyor ve gökyüzü geniş alanı, karanlıkların bulanıklığı gibi, temiz kalplerin aydınlık düşünceleriyle doluyordu. Güneşin yüzü, karanlığın şekerli kıvrımından, geceyi aydınlatan bir gül gibi görünüyordu.

Yaşlılık izleri, sabahın parlayan işaretlerinin gençliğin yüzünde belirmesiyle ortaya çıkıyordu. Göğün ayağı, güneşin ışıklarının binlerce benekle koşulmasıyla, yeşil gökyüzünde, sabahın müjdeleriyle dolu berrak toprak akıyordu.

Sabah, hayırlı bir günle geldiğinde

Dünyanın bayrağını yükseltti

Sabahın müjdecisi, şeker gibi konuşan papağan, yüce ve nazik saltanatın yüksek büyüklüğünden, en yüksek sevinçte dikenlerin bayrağını kaldıran, zorba ve sapkınların başlarını kıran, İran padişahlarının kahramanı ve Turan hükümdarlarının muhafızı, düşmanlara ve ruh avcılara engel olan şah ve başarılı hükümdar, adaletli ve cömertlik hazine sahibi, çeşitli kabul edilen erdemlerle akranlarından üstün olan, devletin, dünyanın ve dinin yardımcısı olan - Ebü'l-Nasr Sultan Yakup - Allah Teâlâ'nın adaletinin gölgelerini yeryüzünde uzun süre yayması, ona zafer ve galibiyetler vermesi için düşmanlar ve rakipler üzerinde fetihlerin rüzgârından gülümseyerek Akdeniz kıyısında mutluluk bahçelerinin gölgesinde, Üsküdar geçidinde hilal gemilerine hızlı adımlarla yaklaşırken bir anlık bakışla zafer haberi büyük çavuşlar, tüm saygıyla ve ikramla ulaştırdılar. Bol güven ve nazik davranış şartları sağlandıktan sonra, zafer haberini getiren Divan-ı Hümayuna alındı ve öpme şerefine eriştirildi. O da edep ve düzen arzusu ile değerli bir mektubu iki elinde bir gül gibi tutarak saygıyla dünya hükümdarlığının tahtının önünde sundu. Mektubu açtığı anda, toplantının katılımcıları hayret içinde kaldılar; Cemşid-i Cem'in sofrasından yüz derece daha fazla amber ve misk kokulu bir ziyafet sundular.

Ne zaman ki zamanın elleri gül ve nergis yapraklarını hamur haline getirdi ve kâğıt şekline döktü, cennet çiçekleri içinde sarıldı ve o toprakların nergislerinden cennetin menekşeleriyle birlikte solundu ve yakut kalemle, yakut çizgileri rızkın gücü ve gücün rızkı olarak şekillendirilmiştir. Altınla kaplanmış çizgileri, güneşin ışığı ve devletin ışığından, beyaz sayfada bir hitap olarak süslenmiştir. Aşkın yazısı doğudan batıya kadar uzanmış ve harflerin kelimeleri, insan bedenleri gibi anlam ruhlarının kalıpları haline gelmiştir; bu da dünyayı ve insanları hayata döndürmüştü, sevinçli gizli konusu, etkin ve nitelikli bir hükümdarın varlığından haberdar eden umutların gerçekleşmesi ve mutluluk yıldızının yükselmesiyle dolu, kutlu günlerin elbisesi olarak bahar giysisi giymiştir. Bayındırıyye'nin kurtarıcı grubunun -Allah onları desteklesin- Haydariyye'nin sapkın grubuna -Allah onları lanetlesin ve yok etsin- karşı zaferi, dünyaya sevinç getirmiştir. Bu fetih ve zaferin yankıları, Rum'a ve Şam cemiyetine de ışık ve huzur katmıştır:

Eğer laleye benzer bir sufi başkaldırırsa

Kırmızı bir başlıkla itaati bırakmış olursa

Şapkası ve başı kan içinde boğulmuş olacak

Kara kalbi ise Tanrı'dan ayrılacak

Ve kabul olunacak dualar ümidiyle,

Bu iki beyit ile sonlandırıldı:

Şans yıldızın, kutup gibi istikametli dursun,

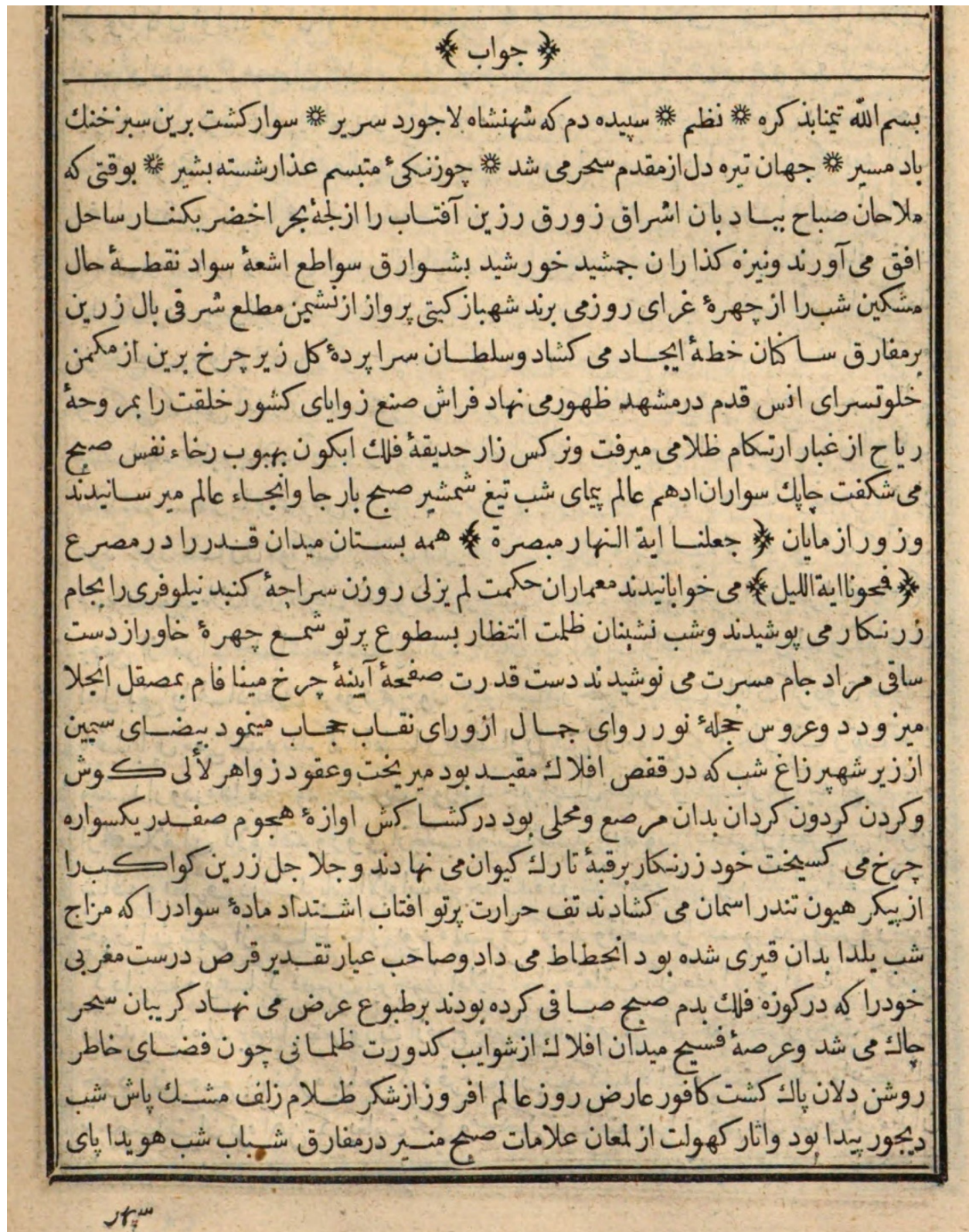
Düşmanın başı, Ay'ın Ahbih¹ menzili gibi aşağıda olsun

Ve yalnızca Allah'a hamd olsun, evvelde ve sonda, Peygamberi Muhammed'e ve ailesine ve ashabına zahir ve batın olarak salat olsun.

¹ Ay'ın yirmi beşinci menzili - bu nedenle konumundan dolayı böyle bir benzetmeye tabi tutulmuştur.

Şekil 2

Sultan Beyazid'in Sultan Yakub'a Cevabı, Mecmua-yı Münşeatü's-Selâtin Feridun Bey, Cild 1, ss. 304-305.

سپهر در اقتباس شوارق مهربان هزاران ابله دوان بوده و زلال سلسال از دهاب تباشیر
 در مرغزار سبز فلک روان ❖ بیت ❖ چون صبح بقال نیک روزی ❖ بزرگ علم جهان
 فروزی ❖ مبشری صبار فتار و طوطی شکر گفتار از جانب لطیف اعلیٰ جناب سلطنت مآب
 عظمت نصاب رافع الویه الشوکه فی اوج الاقبال کاسر کؤس رؤس الجبابرة وارباب
 الضلال قهرمان السلاطین ایرانیه و قاء ان الخواقین التورانیه شهنشاه عدو بند خصم
 شکار و پادشاه سر بلند نامدار خدیو ملک آرای عادل و خداوند کنج کشای باذل الفایق
 علی اقرانه بانواع المکارم المقبوله والوصف المرغوب معینا للسلطنة والدین ابوالنصر
 سلطان یعقوب مد الله تعالی ظلال عدالتہ فی الارضین بطول البقاء وایده بنصره والظفر
 علی المخالفین والاعداء ما تبسم اکامیم الفتوح من النسیم واستظل عن الطوبی ریاض النعیم
 بشاطیء بحر ایض در رسید و در معبر اسکدار بسفاین هلال شتاب قدم مانده و بطرفه العینی
 باین جانب در گذشته چاوشان عظام استقبال کرده با عز از تمام واکرام ما لا کلام بسر منزل
 مراد در رسانیدند و بعد از شرایط رعایت و وفور خاطر جوی و ملاطفت بدیوان همایون
 در آورده بشرف عتبه بوسی مشرف ساختند مشارالیه نیز از روی ادب و رسم مرتب
 نامه نامی را چون غنچه کرامی بدو دست گرفته بعد از خضوع عادی بیاید سریر عالم مصیر
 ابراز نموده و چون دبیر مقبل بکشاد حضار محفل بنیاد تعجب کرده برمی که از بساط جشید
 و جم بصد درجه افزون عنبرین و منجر بود عطر فراز و غالبه سای گردانید چه نامه
 اوراق کل و نسیرین را دست زمانه خیر کرده و در قالب کاغذ ریخته و ریاحین بهشت دران
 پیچیده و باینفشه های خلد برین از نسیرین آن سرزمین دمیده و با کلک یاقوت یاقوت
 خطوط را قوت قوت قوت جسم نامی ساخته سطور زر اندودش از قلم شعاع مهر
 ودوات آفتاب بصحیفه بیاض خطایی زینت فرزوده و خط یکجہتی حب الین را از شرق
 تا غرب کشیده و الفاظ حروفش که چون اجسام انسانی قوالب ارواح معانی اند
 حیات بخش عالم و عالمیان کشته مضمون مسرت مکنونش که مخبر بود از صحت ذات ملکی
 الفعال ملکی الخصال مشحون بحصول آمال و وصول کوکبه سعادت بدرجه اقبال ایام
 فرخ فال را خلعت نوروزی در بر کرده و از استیلا و تغلب فرق ناجیه بایند ریه ایدهم الله
 برکوه ضالّه حیدریه لغنهم الله و در هر هم جهانیا را فرحت در فرزوده و از اشعه شمع ابن قح
 و فیروزی انجمن روم و شام را نور و صفا افزود ❖ نظم ❖ لاله صفت صوفی اگر
 سرکشد ❖ باکله سرخ ز فرمانبری ❖ غرقه خون باد کلاه و سرش ❖ بادل چون قیر زردان
 بری ❖ و بدعای استجابت انجام بدین دویست اختتام نمود ❖ نظم ❖ تابود مهر و ماه
 در گردش ❖ تابود ثابتات تدویر ❖ نجم بخت چو قطب پابرجا ❖ فرق خصمت جواخیه
 در زیر ❖ والحمد لله وحده اولاً و آخراً والصلوة علی نبیه محمد وآله وصحبه باطنا و ظاهراً